

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2007-12-21

Närvarande: F.d. justitierådet Nina Pripp, regeringsrådet Nils Dexe och justitierådet Lars Dahllöf.

Den nya inskrivningsmyndigheten

Enligt en lagrådsremiss den 6 december 2007 (Jus titedepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i jordabalken,
2. lag om ändring i lagen (2005:686) om ändring i jordabalken,
3. lag om ändring i lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken,
4. lag om ändring i rättegångsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling,
6. lag om ändring i förköpslagen (1967:868),
7. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
8. lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter,
9. lag om ändring i lagen (1985:277) om vissa bulvanförhållanden,
10. lag om ändring i lagen (1989:31) om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter,
11. lag om ändring i lagen (1994:448) om pantbrevsregister.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Annica Sandberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet

Lagrådsremissen innehåller förslag till sådana författningsändringar som föranleds av att Lantmäteriverket ska ta över huvudmannaskapet för inskrivningsverksamheten i landet. Förslaget innebär att Lantmäteriverket ska vara inskrivningsmyndighet och att verksamheten ska bedrivas vid inskrivningskontor på skilda orter i landet. När man i de föreslagna författningarna talar om inskrivningsmyndigheten noterar Lagrådet att det således är Lantmäteriverket som åsyftas och inte någon annan, fristående myndighet. Avsikten är att inskrivningsverksamheten ska bedrivas som en verksamhetsgren inom Lantmäteriverket. Att man ändå valt att behålla namnet inskrivningsmyndighet beror enligt lagrådsremissen på att namnet inskrivningsmyndighet är väl inarbetat och att det med den beteckningen blir lättare att särskilja inskrivningsverksamheten från Lantmäteriverkets övriga verksamhet.

Att man i lagtexten använder både beteckningarna Lantmäteriverket och inskrivningsmyndigheten är förvillande för läsaren som ges det intrycket att det handlar om två självständiga myndigheter när man i själva verket avser en och samma myndighet, nämligen Lantmäteriverket (se 19 kap. 37 § förslaget till lag om ändring i jordabalken och 19 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i fastighetsbildningslagen; se även förslaget till lag om ändring i 19 § lagen om pantbrevsregister).

Lagrådet ifrågasätter det lämpliga i den valda konstruktionen och förordar därför att den blir föremål för ytterligare överväganden under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

Förslaget till lag om ändring i jordabalken

19 kap.

3 §

Genom paragrafen föreslås att det ska finnas en enda inskrivningsmyndighet för hela landet och att Lantmäteriverket ska vara denna myndighet. Vidare framgår av förslaget att inskrivningsverksamheten ska bedrivas vid ett antal inskrivningskontor. I den avslutande meningen i paragrafen sägs att "regeringen meddelar föreskrifter om myndighetens inskrivningskontor och deras verksamhetsområden".

Enligt Lagrådets mening innehåller den avslutande meningen endast en upplysning om vilka föreskrifter som regeringen kan komma att meddela för att verkställa den nu aktuella lagparagrafens bestämmelse om inskrivningskontor, dvs. det handlar om föreskrifter som regeringen får meddela med stöd direkt av 8 kap. 13 § första stycket 1 regeringsformen. Den sista meningen i föreslagna 3 § behövs alltså inte i lagen och ska därför enligt Lagrådets mening utgå.

16 och 26 §§

Av 16 § tredje stycket i nu tillämplig lydelse framgår att inskrivningsmyndigheten får hålla ett telefonsammanträde, om det är lämpligt. Vidare sägs att underlåtenhet att delta i ett sådant sammanträde dock inte får leda till någon påföljd. Det sägs också att protokoll ska föras över vad som framkommer vid sammanträdet.

Med lagen (2005:686) om ändring i jordabalken har beslutats att bestämmelserna i 16 § tredje stycket om sammanträde på telefon ska utgå och ersättas av nya bestämmelser i 5 kap. rättegångs-

balken om sammanträde med ljudöverföring och ljud- och bildöverföring, se 2005 års lag där det i 26 § hänvisas till bestämmelserna i 21 § första stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden om offentlighet och ordning m.m. vid sammanträde, bestämmelser som i sin tur hänvisar till nya 5 kap. 1-5 och 9-12 §§ rättegångsbalken. Lagen 2005:686 träder i kraft den 1 november 2008 (se SFS 2007:636).

I föreliggande förslag till lag om ändring i jordabalken har bestämmelserna i 26 § med sina hänvisning till lagen om domstolsärenden utgått. I 26 § har i stället tagits in bestämmelser om ombud och biträde samt om fullmakt. Detsamma gäller beträffande samma paragraf i förslaget till lag om ändring i lagen (2005:686) om ändring i jordabalken. Lagen om ändring i jordabalken föreslås träda i kraft den 1 juni 2008.

Vad som nu sagts innebär alltså att det fortfarande ska vara möjligt att fram till den 1 november 2008 hålla sammanträde på telefon hos inskrivningsmyndigheten med stöd av 16 § tredje stycket. Genom att hänvisningen i 26 § till 21 § första stycket lagen om domstolsärenden föreslås utgå redan från och med den 1 juni 2008 kommer emellertid de nyssnämnda bestämmelserna i 5 kap. rättegångsbalken om ljudöverföring och ljud- och bildöverföring inte att bli tillämpliga vid inskrivningsmyndigheten. I förvaltningslagen (1986:223), som blir tillämplig på inskrivningsförfarandet från och med den 1 juni 2008, finns det givetvis inte någon hänvisning till 5 kap. rättegångsbalken. Däremot finns i 14 § i förvaltningslagen bestämmelser om muntlig handläggning. Av den paragrafen kan emellertid inte klart utläsas om det är möjligt för en inskrivningsmyndighet att använda sig av ljudöverföringar eller ljud- och bildöverföringar vid ett sammanträde eller annan muntlig handläggning. Frågan har inte kommenterats i

lagrådsremissen. Enligt Lagrådets mening bör det tydliggöras vad som är avsett att gälla.

Med 2005 års ändring i jordabalken har också den speciella bestämmelse utgått som finns i 16 § tredje stycket om att en underlåtenhet att delta i ett telefonsammanträde inte får leda till någon påföljd. Någon ändring föreslås inte i lagrådsremissen. Enligt Lagrådets mening kunde det ändå vara av värde att i författningskommentaren till 16 § i förevarande förslag till lag om ändring i jordabalken nämna denna och övriga sakliga ändringar i 16 § som redan är beslutade genom 2005 års lagändring.

Det kan också noteras att med 2005 års ändring i 16 § är skyldigheten enligt paragrafens tredje stycke att föra protokoll inte begränsad till vissa sammanträden utan gäller alla sammanträden som inskrivningsmyndigheten håller. Lagrådet vill ifrågasätta om inte motsvarande ordning bör införas i förslaget till 16 § lagen om ändring i jordabalken (lagförslag 1) som i lagrådsremissen innehåller skyldighet att föra protokoll endast vid sammanträden på telefon.

32 §

Enligt föreslagen lydelse av första stycket andra meningen i paragrafen får ett beslut om rättelse överklagas även av en viss myndighet. Det innebär att denna särskilda överklagandemöjlighet skulle komma att gälla beslut om rättelse av skilda slag eftersom den nya inskrivningsmyndigheten vid ärendehandläggningen ska tillämpa förvaltningslagen och därmed – om undantag inte görs – också bestämmelserna om rättelse i 26 § i den lagen. De rättelsebeslut som avses i förevarande paragraf kan emellertid inte gärna vara andra än beslut om rättelse enligt 19 kap. 22 § jordabalken. Enligt Lagrådets mening

bör en avgränsning med denna innebörd göras i den föreslagna lagtexten.

Lagrådet vill vidare peka på att man i lagrådsremissen inte heller i övrigt gör några uttalanden som tar sikte på bestämmelserna om rättelse i förvaltningslagen. Med hänsyn till att nuvarande ordning innebär att motsvarande regler om rättelse i 33 § lagen om domstolsärenden inte är tillämpliga (se 19 kap. 26 § jordabalken) bör denna fråga belysas vid den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

Lagrådet föreslår slutligen att en upplysning tas in i paragrafen om de särskilda bestämmelser som finns i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter gällande överklagande av beslut om stämpelskatt. Enligt samma lag gäller även särskilda bestämmelser om klagotid (jfr 34 § i förevarande lag).

20 kap. 10 b §

I paragrafen finns bestämmelser om rätten till ersättning av allmänna medel till bl.a. ett vittne eller en sakkunnig som hörs under ed efter ansökan om det till tingsrätten. Enligt första stycket första meningen avser ersättningsrätten nödvändiga kostnader för resa, uppehålle och tidsspillan som tingsrätten finner skäliga. Samtidigt sägs i andra meningen att ersättningen bestäms enligt föreskrifter som regeringen meddelar. Av lagrådsremissen framgår att de regeringsföreskrifter som åsyftas återfinns i förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m.

Enligt Lagrådets mening bör det av första stycket på ett tydligare sätt framgå att de av regeringen meddelade bestämmelserna avses få en avgörande betydelse vid bestämmandet av ersättningen. Första och andra styckena skulle kunna ges följande lydelse:

Ett vittne eller en sakkunnig som hörs under ed efter en ansökan enligt 10 a § har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för nödvändiga kostnader för resa, uppehälle och tidspillan enligt föreskrifter som regeringen meddelar. Ersättningen fastställs av tingsrätten.

Den som föreläggs att tillhandahålla en skriftlig handling eller ett föremål har, om han eller hon inte är part, rätt till skälig ersättning av allmänna medel för kostnader. Ersättningen fastställs av inskrivningsmyndigheten.

Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:686) om ändring i jordabalken

I förslaget till lag om ändring i jordabalken har med ikraftträdande den 1 juni 2008 som redan framgått föreslagits ändringar i 19 kap. 16 och 26 §§. Med lagen (2005:686) om ändring i jordabalken får 19 kap. 16 § i jämförelse med förslaget nu i lagen om ändring i jordabalken en ny lydelse den 1 november 2008 av innebörd att bestämmelserna om telefonsammanträde utgått. Det är oklart om avsikten är att bestämmelserna om telefonsammanträde i den nu föreslagna lagen om ändring i jordabalken skall gälla även efter utgången av oktober 2008, då 2005 års lag träder i kraft. Om det är avsikten att bestämmelserna ska fortsätta gälla, måste enligt Lagrådets mening 19 kap. 16 § i 2005 års ändringslag upphävas.

Den genom 2005 års ändringslag redan beslutade ändringen av 19 kap. 26 § bör upphävas, eftersom en ändring av denna paragraf tagits in i förslaget till lag om ändring i jordabalken och någon ändring i förhållande till det lagförslaget inte föreslås i förevarande förslag till lag om ändring i 2005 års lag.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.